

גבולות היחידה: שמות פרק ג' פסוקים א'-י'

נושא היחידה: התגלות ה' אל משה בסנה

מספר שיעורים על-פי המתווה: 1

כתבה: חיה לואיס

הסבר כללי:

יחידה זו עוסקת במעמד התגלות ה' למשה בסנה ובהטלת השליחות עליו. נבחן את התפקיד המוטל על משה, נחלק אותו לשני מרכיבים ונברר מה הן הדרישות ממשו בכל חלק.

פתיחה:

בפסוקים הקודמים של פרק ב', למדנו על הולדתו ועל נעוריו של משה.

התלמידים ישחזרו את השתלשלות האירועים: משה בורח מפרעה ומגיע למדיין. הוא מתגורר בבית יתרו, עם צפורה אשתו ועם הבן שנולד להם. נציין שבעת שהותו במדיין, משמש משה כרועה צאנו של יתרו.

התלמידים יתבוננו בתמונות הבאות ויתארו בעזרתן את תפקידו של רועה הצאן: הוא נמצא בראש, עליו להוביל ולכוון, לדאוג לצאן ועוד¹.

---

¹ ביחידות הקודמות, בהקשר לתכונותיו הטובות של משה, הוצע להביא גם את המדרש המתאר את טוב לבו כלפי הצאן. ניתן להביאו גם כאן. המדרש מופיע בהצעה להרחבה בסוף יחידה זו.

התלמידים יזכירו גם את התכונות הנוספות של משה עליהן למדו בפרק הקודם – טוב לב, מעורבות, רגישות לסביבה ועוד.

כל אלו מכשירות את הקרקע לאירוע שיתרחש בפסוקים הבאים, שבו יקבל משה תפקיד מנהיגותי חשוב ומכריע.

עיון בפסוקים:

המורה קורא את פסוקים א'-ו'.

א. ציינו שמשה משמש כרועה צאן.

להיכן לוקח משה את הצאן? למדבר.

מדוע דווקא לשם? כדברי רש"י: "להתרחק מן הגזל שלא ירעו בשדות זרים".²

במהלך עבודתו מגיע משה אל הר חורב (הר סיני) המכונה כאן "הר הא-להים" - על שם העתיד, שעליו תינתן התורה.

ב. פסוקים ב'-ג' - התלמידים ינסו לשער את פירוש המילים:

לבת אש = שלהבת אש, סנה = צמח קוצני הגדל במדבר, אָכַל = נשרף (נאכל, נתכלה).

התלמידים יתארו בלשונם את המראה: סנה – צמח מדברי - בוער באש, אך נותר בשלמותו ואינו מתכלה. משה מגלה עניין ומתקרב – סר לראות את המחזה.

(כדאי לעסוק בשאלה מדוע בחר ה' להתגלות למשה דווקא בסנה? - ראו הרחבה בסוף היחידה).

ג. ההתגלות נעשית בהדרגה; ה' מתגלה קודם כול דרך מלאך, ורק לאחר שמשה נחשף למראה ומתקרב, הוא שומע את קול ה'. **מדוע? התלמידים יעלו השערות שונות:** אולי כדי לא להבהיל את משה, וכדומה.

לפני שה' ניגש אל מטרת ההתגלות, הוא נותן למשה הוראות לגבי המקום - "אל-תִּקְרַב הָלֶם; שֶׁל-נֶעְלִיף, מֵעַל רִגְלֶיךָ--כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲתָה עֹמֵד עָלָיו, אֲדַמֶּת-קֹדֶשׁ הוּא", ואף מציג את עצמו - "אֲנֹכִי אֱ-לֹהֵי אַבְרָהָם, אֱ-לֹהֵי יִצְחָק, וְאֱ-לֹהֵי יַעֲקֹב". משה מסתיר את פניו, מה שמלמד על יראת ה' הטבועה בו.

המורה קורא את פסוקים ז'-י'.

נזכיר את תפילת בני ישראל ואת זעקתם עליה למדנו בסוף פרק ב'.

התלמידים ידגישו בפסוקים את כל הביטויים המלמדים על העובדה שה' קשוב לתפילתם ולרחשי לבם של בני ישראל: "וַיֹּאמֶר ה', רֵאָה רְאִיתִי אֶת-עַנְי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם; וְאֶת-צַעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נַגְשָׁיו, כִּי יִדְעֵתִי אֶת-מַכְאֲבֵיו. וְאֵרֵד לְהַצִּילוֹ מִיַּד מִצְרָיִם, וְלְהַעֲלֹתוֹ מִן-הָאֶרֶץ הַהִוא,

² ניתן לשאול את הילדים 'ממי למד משה לנהוג כך?' ולקשר לאברהם אבינו.

אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה, אֶל-אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ--אֶל-מְקוֹם הַכְּנָעִי, וְהַחִתִּי, וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי, וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי. וְעַתָּה, הִנֵּה צִעֲקַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי; וְגַם-רֵאִיתִי, אֶת-הַלְחָץ, אֲשֶׁר מַצְרִים, לְחָצִים אֹתָם".

על רקע תיאור זה, מציג ה' למשה את שליחותו: "לָכֵה, וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל-פְּרַעֲה; וְהוֹצֵא אֶת-עַמִּי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, מִמִּצְרָיִם".

נחלק את הפסוק לשני חלקים במשימה – הליכה אל פרעה והנהגת העם.

נבחין ביניהם בעזרת הטבלה הבאה (החלקים הצבועים באדום מיועדים להשלמה על ידי התלמידים):

המשימה	השליחות אל פרעה לָכֵה, וְאֶשְׁלַחְךָ אֶל-פְּרַעֲה	השליחות אל העם וְהוֹצֵא אֶת-עַמִּי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל, מִמִּצְרָיִם
המטרה	לשחרר את העם מהשעבוד	להוציא את העם ממצרים ולהביאם לארץ ישראל
אופן הביצוע	להגיע אל פרעה ולדרוש שישלח את העם	להפוך למנהיג העם ולהובילם בדרך לארץ ישראל
התכונות הנדרשות	ביטחון, תקיפות	אמפתיה לסבלם, חמלה, אכפתיות, יכולת הנהגה
הקשיים האפשריים	קושי להגיע אל פרעה ולדבר אתו בשל רוממותו, סירוב מצד פרעה לשחרר את העם	חוסר אמון, חוסר פניות לקבל את הדברים בשל העבודה הקשה

לאחר מילוי הטבלה, נשווה בין שתי המשימות:

שתי המשימות דורשות דיבור ושכנוע, אולם מכיוון שהקהל שונה בכל משימה, גם נימת הדברים צריכה להיות שונה; אל פרעה צריך משה לפנות בתקיפות, ואילו אל בני ישראל עליו לדבר מתוך הזדהות עם סבלם.

בהתייחס לקשיים, נציין כי גם משה מבין, בעת קבלת השליחות, שהמשימות כרוכות בקשיים רבים. ביחידה הבאה נראה כי הוא מציג אותם בפני ה'.

הצעות להמחשה:

מדע בבית - ניסוי "הסנה הבוער"

(מתוך אתר מכון דוידסון לחינוך מדעי – הזרוע החינוכית של מכון ויצמן למדע)

נראה את הסרטון (או נערוך את הניסוי במידה ויש תנאים מתאימים).

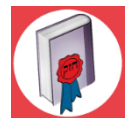
לאחר הצפייה, נדגיש כי בניסוי זה האש לא התלקחה מחוסר תנאים מתאימים (מחסור בחמצן ובטמפרטורה מתאימה), לעומת הסנה הבוער, שבו מניעת ההתלקחות הייתה נס.

מסרים והפנמה:

- א. זהירותו של משה להתרחק מן הגזל.
- ב. גדולתו של משה שזכה לגילוי ה'.
- ג. טוב ה' המתגלה אל משה בהדרגה.
- ד. יראת ה' הטבועה במשה.
- ה. חמלת ה' ואהבתו לעמו.

סיכום:

מה למדנו?

משה רועה צאן במדבר, ה' מתגלה אליו במחזה נסי – בתוך סנה בוער שאינו מתכלה – ומטיל עליו שליחות – להוציא את בני ישראל ממצרים. השליחות כוללת שני מרכיבים – הליכה אל פרעה והנהגת העם.

לסיים נשאל: כיצד, לדעתכם יגיב משה לשמע המשימה שהוטלה עליו?

הרחבה והפניות למקורות נוספים:

א. אמרו רבותינו: קְשָׁהּ הָיָה מִשֶּׁה רִבְנוּ רוּעָה צֹאנוּ שָׁל יִתְרוֹ בַּמִּדְבָּר בְּרַח מִמֶּנּוּ גְדִי,

וְרָץ אַחֲרָיו עַד שֶׁהִגִּיעַ לְחִסּוֹת.

כֵּן שֶׁהִגִּיעַ לְחִסּוֹת נִזְדַּמְנָה לוֹ בְּרָכָה שֶׁל מַיִם וְעַמֵּד הַגְּדִי לְשִׁתּוֹת.

כֵּן שֶׁהִגִּיעַ מִשֶּׁה אֶצְלוֹ,

אָמַר: "אֲנִי לֹא הֵייתִי יוֹדֵעַ שֶׁרָץ הֵייתִי מִפְּנֵי צָמָא, עַיִף אֲתָה".

הִרְפִּיבוּ עַל כְּתַפּוֹ וְהָיָה מֵהֶלֶךְ.

אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: יֵשׁ לָךְ רַחֲמִים לְנֶהֱג צֹאנוּ שָׁל בְּשָׂר וְדָם קָף – סִיָּף,

אֲתָה תִרְעָה צֹאנֵי יִשְׂרָאֵל. (שמות רבה ב', ב').

ב. מדוע נתגלה ה' למשה דווקא בסנה?

הסנה הוא שיח פשוט. לפי פשט הפסוקים, משה נמצא במדבר, וזהו השיח המצוי שם.

קיימים מדרשים רבים המסבירים את הרובד העמוק של ההתגלות דווקא בצמח פשוט זה.

נבאר את חלקם:

א. ה' התגלה בסנה דווקא בשל פשטותו וצניעותו, כדי להדגיש שהפאר וההדר הנם חסרי חשיבות עבורו.

ב. משום "עמו אנוכי בצרה" – להביע הזדהות עם סבלם של עם ישראל (רש"י).

ג. "כשם שהסנה קשה מכל האילנות, וכל עוף שנכנס לתוך הסנה אין יוצא בשלום כך היה שעבוד מצרים קשה לפני המקום, מכל השעבודים שבעולם, שנאמר (שמות ג', ז'): ויאמר ה': ראה ראיתי את עני עמי" (שמות רבה).

ד. "מה הסנה הזה כשאדם מכניס ידו לתוכו אינו מרגיש, וכשהוא מוציאה מסתרטת. כך כשירדו ישראל למצרים לא הכיר בהן בריה, כשיצאו, יצאו באותות ובמופתים ובמלחמה" (שמות רבה). הנטייה של הקוצים כלפי פנימה מאפשרת להכניס את היד לתוך השיח מבלי להישרט, אך בהוצאת היד היא נשרטת. כך כשעם ישראל ירד למצרים, אף אחד לא הכירם, וכשיצאו, הותירו רושם רב בכל מצרים באותות, במופתים ובמלחמה.